

ries ne perills ne angústies ne neguns afany: aquí som en lum inestimable, amb companya *reverent*, ab plen sadollament, ab íntegra consciència, ab pures amors ---», segons l'ed. de Bulbena del *Tractat del regiment de Prínceps* d'Eiximenis. En tot cas és freqüent des d'antic en masculí: «Guarda --- lo gloriós Fill de Déu --- en l'arbre de la vera creu --- Veuràs los seus *reverents* braces enrejats ---», B. Oliver (*Excit.*, 157, més cita a *RÍGID*). «*Reverent* mestre en teologia», JnEsteve (*Li. Eleg.*).

I irònicament el *reverend dimoni* 'Satanàs en persona' mallorquí: narració de l'Arx. Lluís Salvador (referent a la Font de Xorrigo, p. 223) i cita de *L'ignorància* en el *D. Ag. Reverendíssim* [Belv.]. *Irreverent* [Eiximenis]: «la posa» a certa dona «a gran risc de ésser semblant *irreverent* a son marit», Eiximenis, *Dones* I, p. XIXA. *Irreverentment* [Lacav.]; *irreverència* [Lacav.].

Reverencial [Belv.], *-ialment* [id.]. *Reverenciable*, *-ciador*, *-ciadura*; *reverenciós*.

Verguejar, *verguer*, *verguera*, *verguerina*, *vergueró*, *verguet*, *vergunxada*, *V. verga*

VERÍ, del ll. *VENĒNUM* 'droga en general', 'metzi-²³na', forma que en llatí vulgar fou substituïda per la forma romànica *VENĒNU*, assimilada a la del sufix corrent *-ĪNUS*. □ 1.ª *doc.*: fi S. XIII, *VidesR* (folis 1-30), Lluïl.

«--- Com sia cosa que la triaga sia feyta de *veri* ---»,³⁰ Lluïl (V. la cita a *TRIAGA*); «--- procures que Déus te leix caure en qualque --- peccat, perquè conegues que est vexell plen de *veri* mortal ---», Eiximenis (*Terç*, *NCl.* I, 241.5, més text a *FALS* i a *VER*). «Saps per què't par graciosas? Per tal com t'escolta de bon grat e't fa rialletes --- Açò no vol als dir sinó que menysguardat, car *veri* no s'adona ab alce, mas ab sucre», B. Metzge (*Somni* III, *NCl.*, 128.27). «Aquelles mans que jamés perdonaren / han ja romput lo fil te nint la vida / de vós --- / En cor gentil Amor per mort no passa, / mas en aquell qui per los vicis tira / --- / Lo voler cec del tot ell' ihumena / --- / e si posqués fer sens empaig son acte / no fór' al món ull ab gota serena; / mas és axí com la poca triaga: / que molt *veri* sa virtut li apaga», Ausiàs (*Cant de Mort* XCII, 4j). És rar que s'usi en plural però alguna vegada s'hi troba antigament: «mès *verins* en una ampoleta --- prenga qualsevulla de aquestes dues morts: o del *veri* o del ferre ---», *Decam.* VI, § 7, 325.11 (trad. *veleno*).

Com es veu, a l'E. Mj. *veri* era no sols el d'origen animal o moral, en llatí *virus*, sinó, tant o més sovint, com el ll. *VENĒNUM*, el provinent de drogues i minerals, mentre que el català ha acabat per invertir els termes de la distinció semàntica llatina, reservant *veri* per al que aquella llengua expressava per *virus* i anomenant amb *metzina* la noció del *VENĒNUM* (distinció que seria bàrbar no observar, imitant la pobresa del castellà modern). Totes les llengües romàniques han heretat el mot, en formes sobretot que, com la catalana, corresponen a una base **VENĒNU* del ll. vg. (fr. *ve-*⁶⁰

nin, cast. ant. *venino*, general fins al 1500 etc.).

Des de fi del S. xv sembla que minvi ja l'aplicació a les substàncies químiques i vegetals, i augmentin les corresponents a la noció moderna, o almenys les de sentit ambigu: «Philosophia --- per ço car havia --- pietat de Boeci --- ne gità co que li donava rahó de tristor, ço és les arts poètiques ---; dix: --- qui ha lexades acostar aquestes --- les quals per manera de medicina li daven *veri*?» (Genebreda, *Boeci*, p. 21).¹⁰ La *Verge*: «l'original pecat de què fos neta / --- accidental --- / qu'Adam passà ab erra indiscreta: / d'aquest *veri* contagiós malícia / gens no prengué, per la gran amicícia ---», Arnau Descós, a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal.*, 244-2-6). «Casçú dels dos acoromulla, / en belles cobles, / vicis de totes --- ¿Com despencu / tantes paraules, / en fer de dones dos retauls, / plens de diables? / Los versós, bells, gentils vocables, / dolces cadències; / però los tocs, punts y sentències, / plens de *veri*,¹⁵ *Viudes i Donzelles*, v. 6188; «Dix Tirant: --- No sé trobar remey a ma dolor: moltes voltes tinc desig de *veri*, e moltes voltes desige morir ab coltell, per exir de pena», JoMartorell (*Ag.* II, 284).

Ja Cerverí de Girona en el S. XIII hi entén només el *verí* de la serp: Tot - hom deu far açò que'l veyll cerv fa / que la serpent - manja *enverinada*, / e beu d'ayga --- tro l'ayga s'és mesclada / ab lo *veri*, qui'l fa renovar, / e las unglas e'ls corns e'l pèl mudar, / e leu tornar - jove, corrent e sà», 18/91.5; llegenda recollida també en el *Li. de Contempl.* lullia: «lo cervo --- *enverinat* de la serp que ha menjada ---» (II, 186).

Avui hom s'atè correctament a la distinció catalana: *el verí de la serp, de l'abella, de l'enveja, dels mals amors* || *la metzina de sofre, d'arsènic*: «---Sóc franca, natural --- no --- com ho fan algunes ---. —Ah envajosa! Com escups el *veri* que 't vas empassar ahir vespre, veyent que t'arteconava tothom! Esbrava-t'hi...», Pons Mass. (*Auca d. l. P.* VI, 82).

De matís molt apte per a l'epigrama: «CONTRA UN SAC de VERÍ. Un dia un escurçó en la vall sagrada / va clavar a Joan Fraró una fiblada; / i no diríeu mai què succeí? / Doncs que fou l'escurçó qui va morir!»; «Diuen que l'hòme mossegàt per un gos fòll en l'aigua vèu l'animal del qual el *veri* el màta; / ben segur que l'amòr, foll també, m'ha clavàt la seva dènt *enverinada*, i que els sentits mèus són ara la prèsa dels seus furors: / perquè, en la màr, en les flàmes, i fins en el vèire dels copèrs, veig la tèva imatge adoràda», Coromines (*Termes de Meleagros*); i d'altra banda: «--- / Vull aborrrir els braços carnosos / --- / les dues sines redreçades / --- / Funest amor, planer d'espines, / estrella morta, / sense llum: / els teus cordials foren *metzines*, / alè de mort el teu perfum», id. id. (*O. C.*, 1344a, 1383, 1328).

Almenys amb el sentit moral resta *veri* fins avui en tot el domini lingüístic, des dels Pirineus fins al Migjorn i les Illes (fins civ. «*veri*: rencor» PzCab.); si bé té pron. vulgar i rústica *brí* a gran part del cat. central i NE., i el castellanisme s'hi ha introduït bastant, sobretot entre gent poc educada, i encara més en una forma *berénu* en compromís amb la catalana.